

SZÁLE LÁSZLÓ

Kurta kocsmá

Meg kellene kérnünk a politikusokat, ne bántsák egymást annyira. Ne világítsák át, ne próbálják letaszítani egymást a politikai porondról. Ha lelepleződnek a politikusok, elbujdokolnak szégyenükben, és akkor ki fogja végezni ezt a munkát? Mi, a többiek, nem vállaljuk. Mi lesz akkor az országgal? Nekünk szükségünk van politikusokra. Tessék jobban megbecsülni egymást. Nagy a felelősség. Sem politikusnak való, sem ügynöknek való nem terem minden bokorban. Egyikhez is, másikhöz is különleges tulajdonságok és sajátos karakter szükségesetiek. Minden országban mindenkor szükség van politikusokra, és — úgy látszik — ügynökökre is. Csínján kell velük bánni. Minek kellene ebbe más embereket is belekeverni? Legfeljebb arra célszerű vigyázni, hogy a két csapat ne keveredjen össze: ügynökökből ne legyenek politikusok, s lehetőleg a politikusokból se legyenek ügynökök.

Különben is: nemcsak a régi bűnök évültek el, elévültek a bűnösök is. És régen elévült Európában az a gondolkodásmód, az a politikai technika, amely hajdani besúgók hajkurászásával próbál figyelmet és félelmet kelteni. Abba kéne hagyni az egymásra mutogatást. Amelyik kéz mutogat, az nem tud közben dolgozni, és segíteni sem tud. Márpedig ebben az országban most elsősorban dolgozni kellene, és segíteni bajba jutott honfitársainkon. Ez lenne a szociális munkagazdaság. Ez vezet ki — talán — a szocializmusból.

De hogyan? A civil lakosság értetlenül szemléli a politikai élet eseményeit. Nem tudja fölfogni, hogy lehet egy pártban, azaz közös érdekből, közös célra összeszövetkezett emberek gyülekezetében annyi alpári marakodás, hogy lehet egy új ország fölépítésére fölesküdtött parlamentben ennyi primitív indulatokkal teli, meddő vita. Pártkongresszus, kiátkozással egybekötve? Az elnökség (fel)jelentését írásban kapják a kizárt és a kizárható tagok? Magyar szociáldemokrácia történetében, záráskor, kilincsekben elbeszélve?

Az értelmiség, az értelmes emberek összefogása az egyetlen esélyünk, mondta Kéri László a minap a televízióban a szakadék szélén vergődő Kelet-Európa nyomorúságáról szólva. Mondjuk hát mi is: világ értelmiségei, egyesüljétek! Egyesülnek is. Orvoskongresszusok, tudományos szimpóziumok, művészeti fesztiválok, írótalálkozók százzal zajlanak le évente szerte a világban: a szellem emberei között gyümölcsöző együttműködés, teljes béke és testvériség uralkodik.

A politikában azonban minden más. Más terep, az igaz, de mintha ezek az emberek tényleg különös anyagból lennének gyúrva. Annyi bizonyos, hogy a politikusnak erős, határozott, magabiztos embernek kell lennie. A töprengő, szerény, a másik véleményére is figyelő ifjút már a pályaválasztási tanácsadóban kiszuperálják. A politikai pályára nem szelíd, együttműködő, az igaz érvek előtt meghajló típus kell, hanem agresszív, győző fajta, aki képes keresztülvinni akaratát — függetlenül attól, hogy igaza van-e, vagy sem. Illetve: nem ilyen kellene, de ez a fajta kerül oda, és marad meg ott.

Már ez a hevenyészett konyhatipológia magyarázatot kínál bizonyos érthetetlen jelenségekre. Például arra, miért akarja minden politikus, hogy övé legyen az utolsó szó. Hogy miért nem tudják elviselni, ha az ellenfelüknek történetesen igaza van. Miért nem képesek ezt olykor elismerni? Miért mennek ilyenkor „öv alá”, miért terelik más síkra a vitát, miért személyeskednek? Miért akarnak mindenáron győzni — ha igazsággal, logikával nem megy, akkor legalább becsületsértéssel? Micsoda iszonyatos szelekció vagy kontraszelekció működik itt, hogy épp a legnagyobb múltú történelmi pártok vannak legjobban szétzilálva vezetőik tragikomikus és illúzióromboló szereplése által? Igaz, szinte törvényszerű, milyen fajta emberekből lesz párttag, s közülük kiből pártvezető.

Valamennyi, persze, mindnyájunkban van hiúságból, erőszakoságból, ám csak azok választódnak ki politikai szerepre, akik győzni akarásban, önbizalomban, hiúságban, hatalomvágyban kimagaslanak közülünk. Természetesen kezdetben nagy erővel lökheti őket a politika porondjára a népszerűség, a közösség bizalma, a kötelesség és a küldetéstudat is. Am az elmúlt egy-két év jól mutatja, hogyan is megy a politikai létért való küzdelem. Mely egyedek emelkednek ki, s melyek tűnnek el a mindennapi élet süllyesztőjében. A politika rendkívül nehéz, lelkiismereti konfliktusokkal teli és jellemtorzító mesterség. Aki nem szereti a hatalmat, akinek a hiúságát nem legyezi a kivételes szerep, aki meg akarja őrizni eredeti önmagát, az előbb-utóbb kimenekül belőle. Vagy kiszorul, mert az adott játékszabályok közt alkalmatlan rá. Hol van Csoóri Sándor, Kiss Gy. Csaba, hol van Konrád György, Kis János, Lengyel László, **Eörsi István** és a többiek? Valamennyien ott voltak a kezdeteknél, fokozatosan mind kivonultak a politikai cselekvésből, pedig bármik lehettek volna. Csoóri híre és tekintélye az első időkben Antall Józsefét is messze túlhaladta. Nyilván nemcsak alkati okokból vonultak vissza s nem vállalták a profipolitikálást. Más életstratégia vezérli őket, meg talán csalódtak is vértelen, csöndes forradalmunkban, melyet vértolulások demokrácia követett, meg a néptől és az eredeti céloktól elidegenedett hatalomgyakorlás. Aki marad, az óhatatlanul profi lesz, ami nemcsak azt jelenti, hogy megtanulja a szakmát, hanem azt is, hogy zárójelbe teszi civil személyiségét. A lelkiismerete ellen cinizmussal védekezik, vagy fölfokozott küldetéstudattal: nem az én tisztességem a fontos, hanem az ország sorsa. Innen nézve a kívül maradás persze már könnyen válik gyávasággá, gyengeséggé, a civilbecsületesség önzéssé, hiúsággá. De az együttműködő típusnak nincs is esélye ezen a terepen a győző típussal szemben. Ebből a fajtából csak egy ember került magas polcra, és maradt is ott: Göncz Árpád. Nem hatalomvágyó ember viszont csak egyféleképpen kerülhet hatalmi pozícióba: a hatalomvágyók alkujaképpen. Egymástól féltik a hatalmat, odaadják hát annak, akitől nem kell félni.

Végül is nem bántani, megérteni akarom a politikusokat. Még egy halk köszönetet is kell mondanunk nekik, hisz végtére valakiknek ezt is csinálniuk kell.

Csak egy kicsit halkabban, elegánsabban — ha kérhetnénk. Hogy valami illúziónk maradjon. A mindenható cár atyuska mifelénk nem divat. Nincs más választásunk, mint ez a hangos-zűrös demokrácia. De túl nagy a ricsaj. Csendesebben, kérem, itt emberek laknak.